

Papers

Publicació de la Lliga dels drets dels pobles

INDÍGENES I ONGs: AJUT O INTROMISSIÓ?

La taula rodona "Realitats indígenes" posa de manifest les contradiccions del món occidental i de l'indígena.

L'acció de les ONGs ensenya els pobles indígenes a sortir-se'n o els malacostuma? Es respecten les seves cultures o s'imposa la nostra? Volen els indígenes que se'ls ajudi o fiquem el nas on no ens demanen? Aquestes són algunes de les qüestions plantejades en la taula rodona-Realitats indígenes, celebrada en el marc de les Jornades Indigenistes organitzades per la Lliga dels Drets dels Pobles. Les contradiccions entre els ponents van ser prou significatives de la polèmica actual entorn del paper que han de jugar les ONGs en l'ajut als pobles indígenes.

El més contundent va ser el representant de l'OPIP (Organització Pobles Indígenes del Pastaza [Equador]), el quètxua amazònic Froilan Viteri: "Les ONGs creen més problemes que res. Fan el seu projecte durant dos o tres anys i després se'n van. Des que van començar els ajuts internacionals els indígenes es van malacostumar. S'han malgastat molts diners en projectes que no eren tan necessaris com eliminar la fam, un problema que no s'ha resolt". Han de ser els pobles indígenes qui solucionin els seus problemes -segons Viteri- amb els seus propis recursos i propostes. "Les principals amenaces -va afirmar- són les multinacionals petrolieres, de fusta i mines que ens contaminen i ens prenen les terres, i les missions catòliques i els grups protestants que ens volen fer una segona evangelització".

Una visió molt diferent és la que van aportar Ana Maria i Lucero, dues membres de les "Misioneras de Jesús" que conviu amb els Chayahuites de l'Amazònia peruana. Des

de fa 13 anys, s'ocupen de l'educació i la sanitat d'aquesta comunitat indígena. Les misioneres van assegurar: "Treballem sempre a partir de les

Francesa: "Els indígenes volen ser en alguns aspectes més occidentals. En un món que tendeix cada cop més a una sola cultura, és un procés inevitable que els indígenes vagin perdent la seva cultura i l'únic que es pot intentar és que ho facin dignament, que no se'ls posi en reserves."

CONTRADICCIONS

De la diversitat de postures, el doctor en Antropologia social i cultural,

Les Jornades Indigenistes van tenir una bona resposta per part del públic.

necessitats que ens plantegen els indígenes, no només respectant la seva cultura sinó fomentant-la, ensenyant-los a no avergonyir-se'n. No tenim una actitud de salvadors. Han après tant de nosaltres com nosaltres d'ells. Creiem que han de ser ells els que han de fer els canvis però encara no estan preparats, no valoren prou la seva cultura. Necessiten el nostre ajut perquè els cal formació". El filòsof i teòleg Carles Santasusagna va aportar el testimoni de la seva experiència de cinc anys a la Guaiana

Josep Maria Fericgla, en va fer aquesta síntesi: "Hi ha contradiccions tant en el món occidental com en l'indígena. Occident vol ajudar sense que se li hagi demanat a causa d'un sentiment de culpa, que els indígenes saben explotar molt bé. Per la seva banda, els indígenes tenen una postura ambigua: per una banda reclamen autonomia però de l'altra exigeixen l'actuació del govern i el suport dels mitjans de comunicació occidentals".

Núria Farell

CHIAPAS:

LA LLUITA CONTINUA

Des del 27 de juliol fins el 3 d'agost es portarà a terme a la zona de "Aguas-calientes" a Chiapas, Mèxic, el "Primer Encuentro Intercontinental por la Humanidad y contra el Neoliberalismo".

Aquesta trobada és organitzada per l'Ejército Zapatista de Liberación Nacional EZLN, per agrupacions mexicanes de defensa dels indígenes i per diverses organitzacions no governamentals presents a Mèxic. El tema d'aquesta trobada en què participaran representants d'ONGs i dels Comitès de Solidaritat amb el poble "chiapaneco" de tot el món, comprèn l'anàlisi dels aspectes econòmics, polítics, socials i culturals de com es viu sota el neoliberalisme i la recerca de propostes concretes de lluita contra aquest sistema i en defensa de la humanitat.

Reproduïm aquí una declaració feta des de les muntanyes del sud-est mexicà pel Comité Clandestino Revolucionario Indígena que va servir com a invitació a participar en aquesta trobada intercontinental:

" A LOS PUEBLOS DEL MUNDO:

Hermanos :

Durante los últimos años el Poder del dinero ha presentado una nueva máscara encima de su rostro criminal. Por encima de fronteras, sin importar razas o colores, el Poder del dinero humilla dignidades, insulta honestidades y asesina esperanzas. Renombrado como "Neoliberalismo", el crimen histórico de la concentración de privilegios, riquezas e impunidades, democratiza la miseria y la desesperanza.

Una nueva guerra mundial se libra, pero ahora en contra de la humanidad entera. Como en todas las guerras mundiales, lo que se busca es un nuevo reparto del mundo.

Con el nombre de "globalización" llaman a esta guerra moderna que asesina y olvida. El nuevo reparto del mundo consiste en concentrar poder en el Poder y miseria en la miseria.

El nuevo reparto del mundo excluye a las "minorías". Indígenas, jóvenes, mujeres, homosexuales, lesbianas,

gentes de colores, inmigrantes, obreros, campesinos; las mayorías que forman los sótanos mundiales se presentan, para el poder, como minorías prescindibles. El nuevo reparto del mundo excluye a las mayorías.

El moderno ejército de capital financiero y gobiernos corruptos avanzan conquistando de la única forma en que es capaz: destruyendo. El nuevo reparto del mundo destruye a la humanidad.

El nuevo reparto del mundo sólo tiene lugar para el dinero y sus servidores. Hombres, mujeres y máquinas se igualan en la servidumbre y en el ser prescindibles. La mentira gobierna y se multiplica en medios y modos.

Una nueva mentira se nos vende como historia. La mentira de la derrota de la esperanza, la mentira de la derrota de la dignidad, la mentira de la derrota de la humanidad. El espejo del Poder nos ofrece un equilibrio a la balanza: la mentira de la victoria del cinismo, la mentira de la victoria del servilismo, la mentira de la victoria del neoliberalismo.

En lugar de humanidad nos ofrecen índices en las bolsas de valores, en lugar de dignidad nos ofrecen globalización de la miseria, en lugar de esperanza nos ofrecen el vacío, en lugar de vida nos ofrecen la internacional del terror.

Contra la internacional del terror que representa el neoliberalismo, debemos levantar la internacional de la esperanza. La unidad, por encima de fronteras, idiomas, colores, culturas, sexos, estrategias y pensamientos, de todos aquellos que prefieren a la humanidad viva.

La internacional de la esperanza. No la burocracia de la esperanza, no la imagen inversa y, por tanto, semejante a lo que nos aniquila. No el Poder con nuevo signo o nuevos ropajes. Un aliento sí, el aliento de la dignidad. Una flor, sí, la flor de la esperanza. Un canto, sí, el canto de la vida.

La dignidad es esa Patria sin nacionalidad, ese arco iris que es también puente, ese murmullo del corazón sin importar la sangre que lo vive, esa rebelde irreverencia que burla fronteras, aduanas y guerras.

La esperanza es esa rebeldía que rechaza el conformismo y la derrota.

La vida es lo que nos deben: el derecho a gobernar y gobernarnos, a pensar y actuar con una libertad que no se ejerza sobre la esclavitud de otros, el derecho a dar y recibir lo que es justo. Por todo esto, junto a aquellos que, por encima de fronteras, razas y colores, comparten el canto de la vida, la lucha contra la muerte, la flor de la esperanza y el aliento de la dignidad...

EL EJÉRCITO ZAPATISTA DE LIBERACION NACIONAL HABLA ...

A todos los que luchan por los valores humanos de democracia, libertad y justicia.

A todos los que se esfuerzan por resistir al crimen mundial llamado "Neoliberalismo" y aspiran a que la humanidad y la esperanza de ser mejores sean sinónimos de futuro.

A todos los individuos, grupos, colectivos, movimientos, asociaciones, tribus, indígenas, estudiantes, intelectuales, obreros, campesinos, Organizaciones No Gubernamentales, Grupos de Solidaridad con los pueblos del mundo (...)

A todos los seres humanos sin casa, sin tierra, sin trabajo, sin alimentos, sin salud, sin educación, sin libertad, sin justicia, sin independencia, sin democracia, sin paz, sin patria, sin mañana.

A todos los que, sin importar colores, razas o fronteras, hacen de la esperanza arma y escudo.

Y LES CONVOCA AL

Primer Encuentro Intercontinental por la Humanidad y contra el Neoliberalismo.

HERMANOS :

La humanidad vive en el pecho de todos nosotros y, como el corazón, prefiere el lado izquierdo. Hay que encontrarla, hay que encontrarlos.

No es necesario conquistar el mundo. Basta con que lo hagamos de nuevo. Nosotros. Hoy.

¡Democracia! ¡Libertad! ¡Justicia!"

Desde las montañas del Sureste Mexicano.

Por el Comité Clandestino Revolucionario Indígena.

Subcomandante Insurgente Marcos.

LA VIOLÈNCIA INEXPLICABLE DE LIBÈRIA

Les imatges de l'Àfrica més tenebrosa, la de la violència més crua i inexplicable als ulls occidentals, la del terror i el caos generalitzat en una societat fragmentada per ètnies de les quals ni en coneixíem el nom, tornaven a entrar a les nostres cases els passats mesos d'abril i maig provinents de Libèria.

La seva capital, Monròvia, era un camp lliure per a l'acció dels assassins, delinqüents comuns i les bandes organitzades. Nens de amb prou feines quinze anys sostenien amb lleugeresa uns Kalashnikov imprescindibles per al seu joc macabre de fi sanguinari. Davant la violència i el caos generalitzat, que van fer considerar que l'Estat liberianès havia deixat d'existir com a tal, les organitzacions no governamentals van haver de fugir.

Un dels bàndols en lluita és la guerrilla del Moviment Unit d'Alliberament per a una Libèria Democràtica (ULIMOJ), integrat majoritàriament per guerrillers de l'ètnia minoritària krahn, que formaven les antigues Forces Armades de Libèria del dictador Samuel Doe. L'altre front és el que lidera el principal "senyor de la guerra" liberianès Charles Taylor, al davant del Front Patriòtic Nacional de Libèria.

Vicenç Fisas, investigador del Centre UNESCO a Catalunya, demanava una "reparació històrica" del que va ser un "atropellament històric" cap a l'Àfrica des dels temps colonials, alhora que explicava alguns detalls esfereïdors del cas ja anomenat "suïcidi nacional" de Libèria: "Com a Somàlia, Ruanda o Bòsnia, els grups armats han violat milers de dones, han reclutat a la força milers de nens i han utilitzat emissores de ràdio per alentar l'odi ètnic i religiós".

L'article d'Alfred Bosch, director del Centre d'Estudis Africans, que reproduïm íntegrament en aquesta pàgina, ajuda a interpretar les claus del conflicte. (publicat al diari AVUI el 17 d'abril d'aquest any).

LES CADENES DE LIBÈRIA

Libèria va ser, durant molts anys, un

símbol de llibertat per als africans. Havia nascut el 1822, sota l'empenta de la Societat Americana de Colonització, que va instal·lar-hi esclaus alliberats dels Estats Units i captius rescatats dels vaixells negrers. El 1847 va esdevenir el primer Estat independent del continent i ho va seguir sent fins als nostres dies. La República de colons negres no va ser mai, però, un paradís. Els dirigents amèric-liberians es passejaven pels carrers de Monròvia amb ombrel·les i barrets de copa, gastaven dòlars americans i vestien la seva policia amb els uniformes usats d'agents novaiorquesos. Mentrestant, buidaven les arquas per suprimir les revoltes indígenes de l'interior. Els germans africans de les tribus autòctones eren deportats a colònies veïnes en règim de treballs forçats, reproduint així un esclavatge encobert que escarnia els nobles orígens del país. La companyia de cautxú Firestone, mestressa de l'economia, explotava a plaer els indígenes analfabets i apuntalava el poder de l'elit americanitzada.

La bomba de rellotgeria va esclatar el 1980, quan un sergent de 28 anys, Samuel Doe, va encapçalar una revolta del rerepaís profund contra els privilegiats de la capital. Va segrestar l'aleshores president Tolbert, li va fer arrancar els ulls i els budells, va executar davant la premsa els seus ministres i va prendre el poder. La resta de països africans, que tant havien cultivat la llegenda liberiana, i que havien elegit Tolbert com a cap de l'Organització de la Unitat Africana,

no van aixecar ni un dit. S'havien acabat 133 anys de suposada estabilitat política.

A Samuel Doe també li va arribar aviat la seva hora. Un conjunt de guerrilles ètniques van convergir a Monròvia. Prince Johnson, capítost d'una de les faccions, va

arribar al palau presidencial amb les seves amazones -unes guardaespalles de quinze anys que s'enorgullien de trossejar vius els presoners amb les mans-. Johnson va manar als seus seguidors que lliguessin Doe i li tallessin una orella: mentre enregistraven l'escena en vídeo, el van tirar a terra i li van escapar l'altra orella. El suplici va continuar fins a les quatre de la matinalda, i gràcies a la filmació el món sencer va poder presenciar la tortura i mort de Doe. Libèria va enfonsar-se en una espiral de violència i caos.

Finalment, els veïns africans van decidir-se a intervenir. L'ECOWAS, un mercat comú regional liderat per Nigèria, va enviar-hi un contingent de tropes (ECOMOG) per aturar el bany de sang. Van redactar un pla de reconciliació entre els combatents, amb la intenció de preparar unes eleccions generals. Aviat, però, els mitjancers van quedar atrapats en la lluita faccional. Els deu mil soldats nigerians sobre el terreny van dedicar-se a traficar en armes i petroli, convertint la interposició en un negoci ben lucratiu.

En aquests moments, i vist el fracàs de la missió de pau de l'ECOWAS, les esperances de resoldre l'infern liberianès són escasses. La xarxa de corrupció creada pels bàndols implicats, de dins i de fora, és massa important com per estroncar la font d'enriquiment. No és casualitat, per exemple, que en els darrers anys s'hagin revifat notablement les exportacions de cautxú. O que el general Sani Abacha, dictador nigerianès, hagi volgut mantenir les seves tropes a la zona, malgrat l'enorme cost de l'operació.

La majoria d'observadors, tant africans com occidentals, han destacat la caiguda de l'antic mite liberianès al pou més profund de la ignomínia. Com sempre, li ha tocat el rebre a l'ètnicitat i al tribalisme. Però l'origen del desastre cal trobar-lo, segurament, en un passat idíl·lic que mai no va ser tal cosa. El respecte a la integritat sobirana d'un Estat va permetre mantenir una farsa basada en la desigualtat i l'explotació. La resta, un cop desfeta la comèdia en una orgia de violència, la va aportar una intervenció estrangera interessada a perpetuar les cadenes de la societat liberiana.

ALFRED BOSCH

DECLARACIÓ UNIVERSAL

Proclamada el dia 6 de juny de 1996 en l'acte d'inauguració de la CONFERÈNCIA MUNDIAL DE DRETS LINGÜÍSTICS, al Paraninf de la Universitat de Barcelona.

(La Declaració Universal de Drets Lingüístics és un document llarg i complex. No podia ser d'una altra manera, ja que el tema en si és complex i s'ha volgut recollir, el més democràticament possible, les opinions expressades per nombroses persones i organitzacions d'arreu del món. Us n'ofereixo algunes parts que creiem especialment impor-

Les institucions i organitzacions no-governamentals signatàries de la present Declaració Universal de Drets Lingüístics, reunides a Barcelona, els dies 6 al 9 de juny de 1996,
(...)

DECLAREM QUE PREÀMBUL

La situació de cada llengua, vistes les consideracions prèvies, és el resultat de la confluència i de la interacció d'una gran varietat de factors: polítics; ideològics i històrics; demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i socio-lingüístics; interlingüístics; i finalment subjectius.

En concret, la situació actual es caracteritza per:

- La secular tendència unificadora de la majoria d'estats a reduir la diversitat i a afavorir actituds adverses a la pluralitat cultural i al pluralisme lingüístic.
- El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.
- El model economicista de creixement propugnat pels grups econòmics transnacionals, que pretén identificar la desregulació amb el progrés i l'individualisme competitiu amb la llibertat, cosa que genera greus i creixents desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o bé parcialment o enterament dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no

puguin sobreviure i desenvolupar-se si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

- En la perspectiva política, concebre una organització de la diversitat lingüística que permeti la participació efectiva de les comunitats lingüístiques en aquest nou model de creixement.
- En la perspectiva cultural, fer plenament compatible l'espai comunicatiu mundial amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.
- En la perspectiva econòmica, fonamentar un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques i no pas dels Estats, i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat, i té com a finalitat de propiciar l'organització d'un marc polític de la diversitat lingüística basat en el respecte, la convivència i el benefici recíprocs.

TÍTOL PRELIMINAR Precisions conceptuals

Article I

I. Aquesta Declaració entén com a comunitat lingüística tota societat humana que, assentada històricament en un espai territorial determinat, reconegut o no, s'autoidentifica com a poble i ha desenvolupat una llengua comuna com a mitjà de comunicació natural i de cohesió cultural entre els seus membres. Amb la denominació de llengua pròpia d'un territori es fa

referència a l'idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai.

(...)

5. Aquesta Declaració entén com a grup lingüístic tota col·lectivitat humana que comparteix una mateixa llengua i que es troba assentada en l'espai territorial d'una altra comunitat lingüística, però sense una historicitat equivalent, com succeeix en casos diversos com ara immigrants, refugiats, deportats o els membres de les diàspores.

(...)

Article 4

I. Aquesta Declaració considera que les persones que es traslladen i s'estableixen al territori d'una comunitat lingüística diferent de la pròpia tenen el dret i el deure de mantenir-hi una relació d'integració. La integració s'entén com una socialització addicional d'aquestes persones de manera que puguin conservar les seves característiques culturals d'origen, però comparteixin amb la societat que les acull prou referències, valors i comportaments per a permetre un funcionament social global sense més dificultats que les dels membres de la comunitat receptora.

2. Aquesta Declaració considera, en canvi, que l'assimilació, entesa com l'aculturació de les persones en la societat que les acull, de tal manera que substitueixin les seves característiques culturals d'origen per les referències, els valors i els comportaments propis de la societat receptora en cap cas ha de ser forçada o induïda, sinó resultat d'una opció plenament lliure.

(...)

TÍTOL PRIMER Principis generals

Article 7

I. Totes les llengües són l'expressió

DECLARACIÓ DE DRETS LINGÜÍSTICS

d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat, per tant han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.

2. Cada llengüa és una realitat constituïda col·lectivament i és en el si d'una comunitat que esdevé disponible per a l'ús individual, com a instrument de cohesió, identificació, comunicació i expressivitat creadora.

Article 8

1. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret d'organitzar i gestionar els propis recursos a fi d'assegurar l'ús de la seva llengua en totes les funcions socials.

2. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures de la llengua.

Article 9

Tota comunitat lingüística té dret a codificar, estandarditzar, preservar, desenvolupar i promoure el seu sistema lingüístic, sense interferències induïdes o forçades.

Article 10

1. Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret.

2. Aquesta Declaració considera inadmissibles les discriminacions contra les comunitats lingüístiques basades en criteris com ara el grau de sobirania política, la seva situació social, econòmica o qualsevol altra, així com el nivell de codificació, actualització o modernització que han assolit llurs llengües.

3. En aplicació del principi d'igualtat cal disposar les mesures indispensables perquè aquesta igualtat sigui efectiva.

Article 11

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels mitjans de traducció directa o inversa que garanteixin l'exercici dels drets recollits en aquesta Declaració.

Article 12

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a

desenvolupar totes les activitats en la seva llengua, si és llengua pròpia del territori on resideix.

2. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua.

Article 13

1. Tothom té el dret d'accedir al coneixement de la llengua pròpia del territori on resideix.

2. Tothom té dret al poliglòtisme, i a conèixer i usar la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o per a la seva mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes en aquesta Declaració per a l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

(...)

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

(...)

Secció II

Ensenyament

Article 23

1. L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

2. L'ensenyament ha de contribuir al manteniment i desenvolupament de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

3. L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i de les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

4. En el marc dels principis anteriors, tothom té dret a aprendre qualsevol llengua.

Article 24

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari i formació d'adults.

Article 25

Tota comunitat lingüística té dret a

disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, manuals, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 26

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti a tots els seus membres d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, amb les diverses capacitats relatives a tots els àmbits d'ús habituals, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgin conèixer.

Article 27

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres el coneixement de les llengües vinculades a la pròpia tradició cultural, tals com les llengües literàries o sagrades, usades antigament com a llengües habituals de la pròpia comunitat.

Article 28

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres d'adquirir un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer.

Article 29

1. Tota persona té dret a rebre l'ensenyament en la llengua pròpia del territori on resideix.

2. Aquest dret no exclou el dret d'accés al coneixement oral i escrit de qualsevol llengua que li serveixi d'eina de comunicació amb altres comunitats lingüístiques.

Article 30

La llengua i la cultura de cada comunitat lingüística han de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

LA VIOLÈNCIA EN FORMAT 3X4

Josep Ramon Giménez*

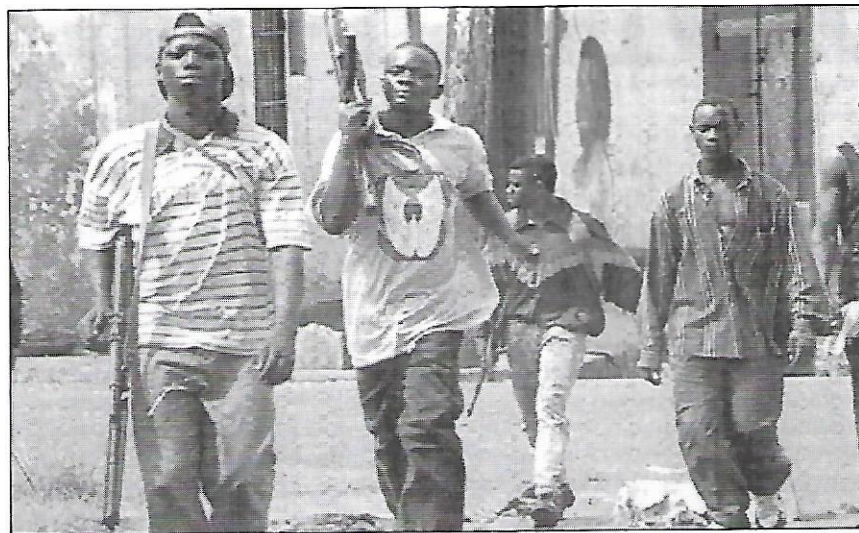
No fa gaire, una col·lega periodista, en una entrevista per a una televisió local, em feia la pregunta de rigor: "No creu que a la televisió hi ha massa informació sobre violència i aspectes negatius?". Me'n vaig sortir com vaig poder, tot dient que la violència és a la societat i que la televisió no fa altra cosa que reflectir la realitat; que si la societat generava violència la televisió no la podia pas amagar. Fins i tot, em permetia dir que podia ser bo tractar les situacions violentes i conflictives, mostrar les imatges de crueltat que es produeixen arreu, perquè potser és una manera de remoure consciències i d'empènyer els ciutadans a la reflexió sobre l'horror que són capaços de produir els homes quan foragiten la raó... "Vosté, en canvi, ha fet dos reportatges que parlen de solidaritat?" (em tallava empesa pel "timing" de l'entrevista, tot referint-se a un reportatge sobre la solidaritat de Barcelona amb Sarajevo, durant les festes de la Mercè, i a un altre en què feia el seguiment d'un comboi d'ajuda humanitària per a la regió bosniana de Bihac). Li vaig dir que les manifestacions de solidaritat de la nostra societat també eren una realitat i, per tant, calia ocupar-se'n; que així contribuïem des d'un mitjà de comunicació a fomentar l'esperit solidari. I van seguir un parell de preguntes breus sobre els reportatges. En acabar, i

fora ja del plató, em va dir: "que t'ha semblat, bé, no?". "Home... no he pogut arrodonir la resposta, hem tingut poc temps..." –li vaig contestar un pèl insatisfet. La televisió juga aquestes males passades a la "paraula", quan el missatge és dins del context d'un discurs. No hi ha temps per desenvolupar les idees. La televisió és, sobretot, imatge, i en la imatge rau la seva força de comunicació. Aquesta és la premissa teòrica que els erudits utilitzen per definir-la. Es llença el missatge: "una imatge val més que mil paraules". I, aixoplugat per aquest tòpic, puc recordar diverses escenes macabres: l'acarnissament fins a la mort d'un membre d'una facció de Libèria a mans de membres d'una altra facció, els cadàvers abandonats en les lluites ètniques de Ruanda, els bosnians destrossats al mercat de Sarajevo o la criminal desatenció dels petits orfes xinesos. La televisió ens mostra aquestes imatges enquadrades en el 3 per 4 de la pantalla, perquè per damunt de tot interessa l'horror. Unes vegades, el presentador anuncia aquella escena cruel i a continuació aquesta apareix sense cap altre comentari; d'altres, les imatges formen part d'un discurs icònic i literari més ampli. Però, en tots els casos, a mi em fa por aquesta "informació". Per què? Perquè en queda molta d'esbiaix. Fins i tot, quan es contextualitzen aquelles

imatges impactants, dins del que permet la síntesi de la informació televisiva, la majoria dels telespectadors només retenen la imatge de l'horror. Pocs, poquíssims, s'assabenten de la globalitat del discurs. L'endemà els ciutadans, "informatos", fan un exercici recopilatori de les imatges arxivades a la memòria durant un descans de la feina, a la botiga del cantó o al voltant d'una taula ben fornida, però amb prou feines saben de què va "allò". Vet aquí. I a l'ensems, la gran paradoxa: el fet és veritat, perquè es veu a la televisió –esdevenint l'aparell una mena de notari–, la seducció de la imatge virtual gairebé ens "trasllada" al lloc dels fets, i, en canvi, la comprensió, l'assimilació del que realment ha passat és absolutament coixa, limitada: la desinformació de la informació.

Però encara més: el ciutadà convertit en telespectador, passiu, assegut comodament a la butaca (abans, durant o després del rotet), davant del seductor electrodomèstic que va vomitant desgràcies que passen lluny de les parets de casa seva. Aquestes escenes violentes li remouen realment la consciència? Actuen de revulsiu? No hi ha perill que en rebre'n tantes arribi a acostumar-se a la violència i, fins i tot, a reconfortar-se de la seva existència per molt rutinària i mancada d'objectius que aquesta sigui? I que cada dia torni a seure, carregat de morbositat, i esperar que la tan amanida "caixa" torni a mostrar-li els horrors que passen a molts quilòmetres de casa seva, en unes cultures alienes que ni entén ni pretén esforçar-se per entendre-les, perquè ell viu (ignorant) al melic de la pau i del progrés?

És un risc, és un dilema. Però, encara que només hi hagi uns pocs que s'aixequin neguitosos i incomodats de la seva butaca i prenguin interès per ampliar la informació limitada sobre la violència que veuen a la televisió, paga la pena emetre-la, tot i admetent que pugui ser manipulada. I si neix en ells el cuc de la solidaritat i, preocupats perquè els canals oficials de representació dels ciutadans no acullen les seves inquietuds, s'apunten a d'altres d'alternatius, tant de bo. Però això ja són figures d'un altre paner.

*Josep-Ramon Giménez és periodista dels Serveis Informatius de TVE a Catalunya.

APRECIAR L'ALTRE

"La solidaritat és la capacitat d'apreciar l'altre". La professora de Didàctica de les Ciències Socials, Pilar Benejam, va fer aquesta afirmació en l'acte de lliurament dels premis del concurs de redacció "Què vol dir ser solidari?" organitzat pel grup de treball Xile de la Lliga. "En l'actual crisi de valors -va afirmar- hi ha dos motius per creure en la solidaritat. El primer és el fet que s'ha demostrat que la ciència no és una cosa acabada i per tant podem dubtar que les coses siguin com les veiem ara. És per això que cal adoptar una actitud de diàleg, que necessàriament exigeix la presència de l'altre. El segon és que necessitem els altres. El 90% d'allò que pensem i sabem és resultat de les nostres relacions."

Les guanyadores del concurs van ser Alba Giró Masot del C.P. Nostra Llar, Maria Manyosa Masip del C.P. Sant Gregori i Mariona Pons i Vigués de l'Escola Pia de Terrassa. Els organitzadors es van mostrar molt satisfets per l'alta participació (142 redaccions) i la gran qualitat dels treballs.

La professora Pilar Benejam va fer una interessant i amena xerrada sobre la solidaritat.

L'ÀFRICA NEGRA, A L'ABAST DE TOTHOM

EL Grup Àfrica Negra de la Lliga (GAN) sembla estar assolint un dels seus objectius principals: despertar l'interès per aquests pobles i cultures. Ho demostren les 41 persones que van assistir al curs de "La Universitat a l'Abast de tothom", que va tenir lloc del 7 al 16 de maig a Ca l'Estruch. El

seminari, de 4 sessions, va tractar els aspectes essencials per comprendre els problemes actuals de la zona: geografia econòmica i humana de l'Àfrica Subsahariana, la realitat cultural a la postcolonització, la història dels pobles de l'Àfrica negra (conflictes entre les idees d'Estat i etnicisme) i sistemes de pensament africà (mitologia, religió i sincretisme).

EL MOVIMENT ZAPATISTA

Un dels plats forts de les Jornades Indigenistes, organitzades pel grup Yurimaguas de la Lliga, va ser la xerrada "El món indígena avui: el moviment Zapatista", a càrrec del membre del "Colectivo Solidario Rebelde Zapatista", Iñaki García. Segons García el moviment Zapatista s'ha convertit en l'esperança de tot el món indígena. "La gran lliçó zapatista -va afirmar- és que és possible fer alguna cosa justa i digna per defensar els drets indígenes, fins i tot davant del govern mexicà, un dels més forts d'Amèrica Llatina". Iñaki García va afegir, però, que actualment la situació a Chiapas està travessant un dels pitjors moments. Des que el febrer de l'any passat el govern va destapar la identitat de Marcos i es

va condemnar cinc indígenes acusats de terrorisme, les matances per part de les guàrdies blanques no s'han aturat i es tem que es prepari una intervenció de l'exèrcit que trenqui les negociacions que s'han de reprendre.

Chiapas és un Estat del Sud-Est mexicà, que fa frontera amb Guatemala. Té 3 milions i mig d'habitants, dels quals 1 milió són indígenes, de 5 cultures diferents. Chiapas és un dels Estats més rics de Mèxic: produeix el 60% de l'electricitat del país i són molt importants també les produccions de cafè, blat i petroli (n'hi ha grans reserves al subsòl de la selva de Lacandona, una zona més gran que la província de Barcelona).

LLENGÜES INDÍGENES

Amb motiu de l'aprovació de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics per part de la Conferència Mundial celebrada a Barcelona del 6 al 9 de juny, la Lliga dels Drets dels Pobles va convocar la conferència Drets Lingüístics als pobles indígenes que va tenir lloc el dia 11 a 2/4 de 8 del vespre al Casal Pere Quart. L'acte el va presidir el director del CIE-MEN, Aureli Argemí. La ponència va anar a càrrec de Edixa Montiel, advocada i membre del Consell Mundial de Pobles Indígenes (amb seu a Ottawa [Canadà]) i directora del Programa lingüístic del poble Waiyuu (Estat de Zulia [Veneçuela]).

RETALLS DE PREMSA

EXCEPCIÓ HUMANITÀRIA

Cinc anys després de la fi de la Guerra del Golf Pèrsic i a pesar de l'aplicació d'un estricte embargament i aïllament internacionals, Saddam Hussein segueix regint els destins de l'Iraq. Els efectes del bloqueig comercial, que no semblen haver afeblit en excés el règim, almenys no de manera prou determinant per provocar un canvi, els ha patit sobretot la població civil.

Les Nacions Unides han acordat després de mesos de negociacions amb Bagdad un assuaujament de l'embargament. L'excepció humanitària autoritza l'Iraq a exportar durant un període de sis mesos renovables 700.000 barrils diaris de petroli -l'equivalent a uns 200.000 milions de dòlars-. Els dos terços dels diners que n'obtingui els haurà de destinar a la compra d'aliments i medicaments, i el terç restant a pagar les indemnitzacions reclamades per les companyies i individus afectats per la invasió de Kuwait l'agost de 1990.[...]L'excepció humanitària al bloqueig comercial s'havia convertit en una opció necessària per a les dues parts. Occident no podia permetre que Bagdad continués usant la seva població com a peons en la seva macabra partida d'escacs, a risc de patir serioses disensions en la coalició. Rússia, sempre llesta a l'hora d'intentar omplir els buits diplomàtics que deixen els Estats Units, i França, delerosa per ampliar els seus horitzons comercials, havien trobat en els patiments dels iraquians l'argument idoni per pressionar per un alleujament de les condicions imposades a l'Iraq [...] L'Iraq s'havia oposat durant molts mesos a l'acord conegut de "petroli a canvi

d'aliments" per entendre que limitava la seva sobirania i permetia a Occident mantenir un embargament que el temps li estava girant en contra seu. Al final ha hagut de cedir i els uns i els altres obtenen un temps més de coll. Saddam podrà presentar l'acord a la seva gent com una victòria, i els Estats Units s'estalviaran de moure una peça essencial en el puzzle d'una zona tan sensible com la del Pròxim Orient."

Avui 26 de maig de 1996

CANVIAR LES SOCIETATS RIQUES

"Agafi tots el penics que té previst destinar a Tanzània i gastíls al Regne Unit explicant als seus conciutadans les característiques de la pobresa i les seves causes". El director del Servei d'Estudi d'Intermón, Ignasi de Senillosa, va utilitzar ahir la resposta que fa 30 anys va donar el president d'una organització britànica per fixar les actuals prioritats de les ONG. Representants d'entitats del Sud i del Nord van coincidir en què per eradicar la pobresa "és indispensable que l'opinió pública pressioni per provocar canvis també en les societats desenvolupades"[...] "Si l'objectiu de les ONG és provocar canvis polítics en les societats occidentals, per què no plantejar-se participar en política? Senillosa, que va aclarir que parlava a títol individual, va apuntar "la necessitat d'interrogar-se sobre la possible -i desitjable- reconversió d'algunes xarxes d'ONG en partits polítics, com ja va succeir en el seu dia amb les ONG ecologistes en alguns països". No obstant això, va precisar que no es preveu aquesta possibilitat a curt termini."

El PAÍS, 2 de juny de 1996

UN LLIBRE, UNA AUTORA MUJERES DE MAÍZ

La voz de las indígenas de Chiapas y la rebelión zapatista.

El levantamiento indígena de 1994 en ningún momento se vengó del agravio de 500 años de etnocidio. Al revés, el zapatismo propuso la conciliación de todos los mexicanos. Con las armas en la mano, dieron prioridad a la palabra, "la voz de los sin voz". Y para sorpresa de todo México y del mundo, ese "¡Ya basta!" traía lecciones de dignidad, maneras de entender la vida y la sociedad más generosas, más democráticas, más humanas.

Y en los resquicios de "el hablar armado de los más pequeños y olvidados" surgieron los susurros, la palabra de las más pequeñas, las más olvidadas dentro de los olvidados, las mujeres de Chiapas. Y ellas contaron su lucha, su sufrimiento, su orgullo, sus esperanzas.

Hablaron y hablaron y hablan. Y ya nada las podrá hacer callar. Sus voces despertaron a otras, indignaron a muchas, espantaron a unos cuantos, fueron menospreciadas en muchos casos. Pero se oyeron. Y aquí están...

Editorial Virus.
Barcelona 1996, 348 pp.

GUIOMAR ROVIRA

Periodista y colaboradora, entre otros, del diario "El Mundo", se encontraba el primero de enero de 1994 en San Cristóbal de la Casas (Chiapas), donde permanece desde entonces.

Testigo de primera fila, ha tenido el privilegio de conocer a los y las protagonistas de una revuelta indígena, plagada de esperanzas, cuya ejemplaridad la ha hecho trascender más allá de las fronteras del último estado mexicano, para convertirse en lo que ha denominado como la primera revolución del siglo XXI.